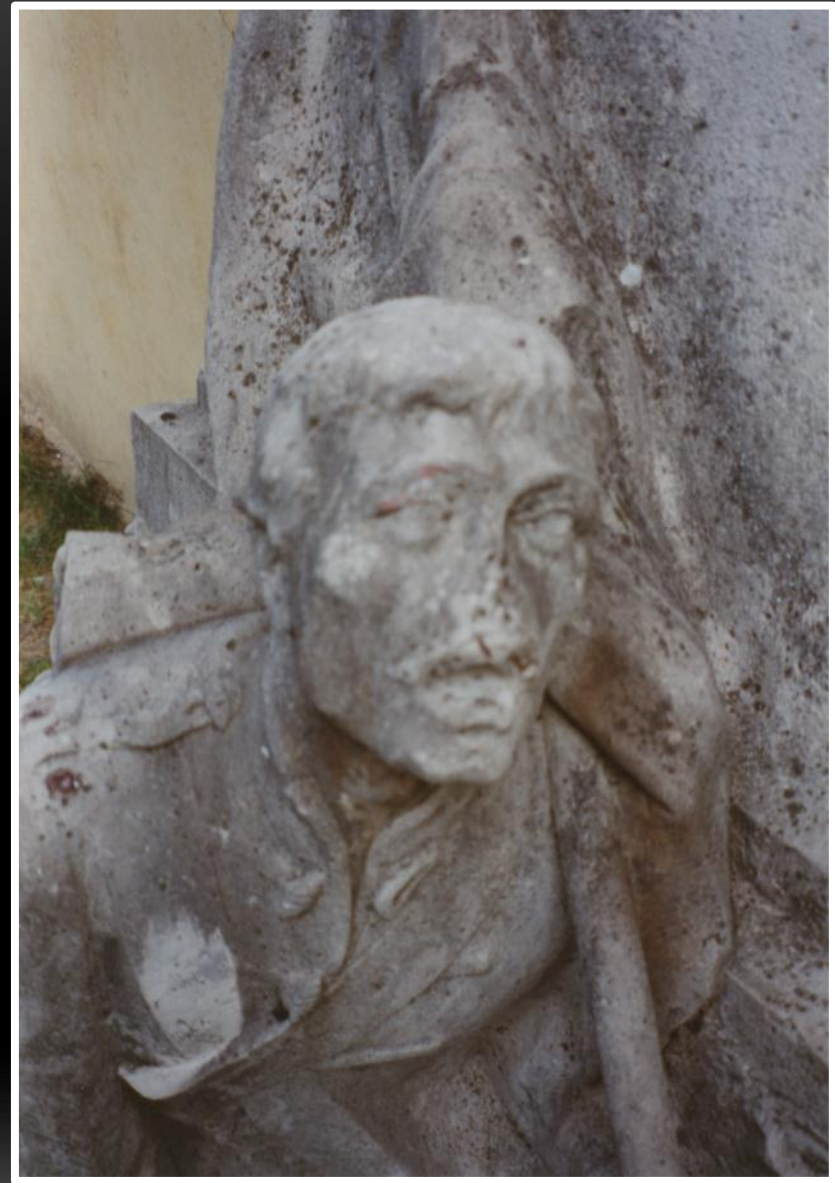

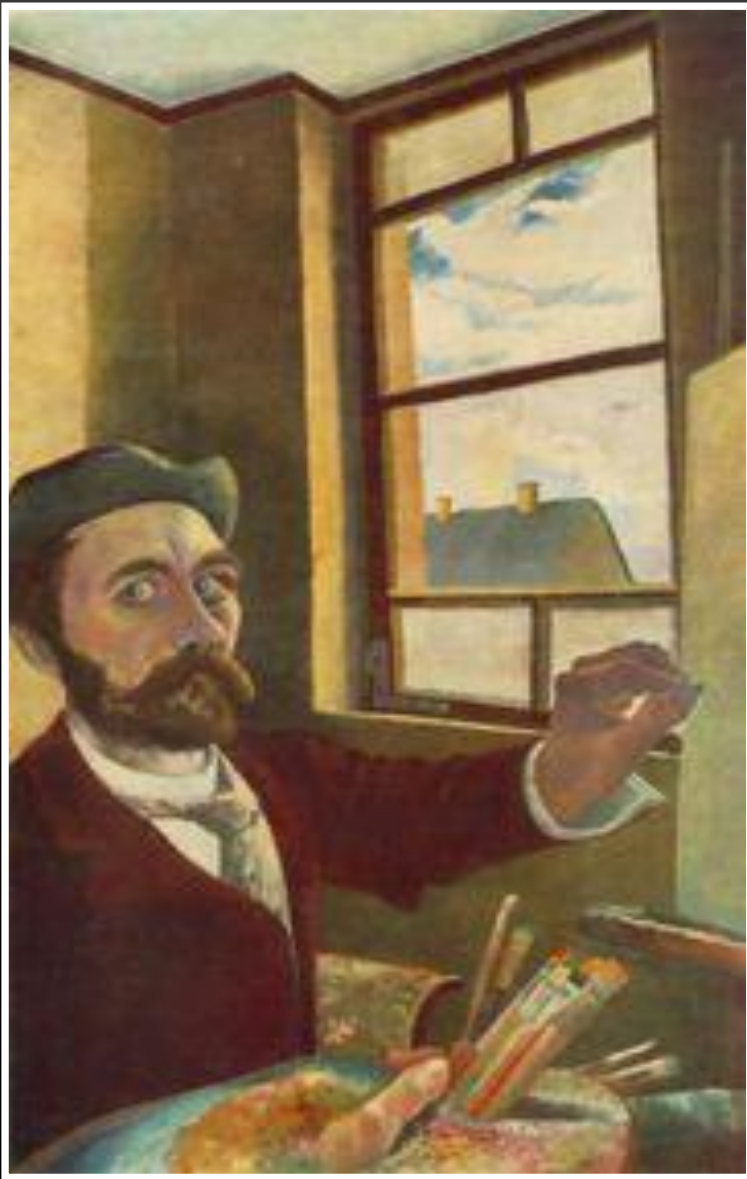
*“Amit száz tévelygő esztendő
határozott el,
azt a közeli idő,
amint látjuk
megváltoztatja.”*

(Matej Dula)

LOSONC 1918/19

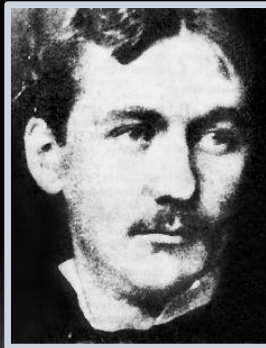
Balassagyarmat, 2019. január 26.

„Művész Úr én elmondhatom Önnek, hogy az Ön évjáradékának pontos fizetése lehetővé tételéért én adósságot csinállok adósságra Nem akarok szemrehányást tenni Önnek, de én igen rossz vásárt csináltam. Itt vagyok 7 éve és <ép[p]en> annyi az adósságom, hogy gondok nélkül nem tudok egy nap sem lefeküdni. - Se állatorvos se körorvos az egész háború alatt és én katona vagyok még most is! -

Valamikép[p]en segíteni szeretnék magamon egy kicsit kitisztázni az adósságokból magamat s most módomban volna, ha az eladását lehetővé tenné nekem az alsó kertnek azáltal, hogy azt a telek[k]önyvi jogát, hogy ha műtermet oda épít úgy vissza veheti - törölteti.

Így a kutyának sem kell! - és Ön úgy sem fog oda műtermet építeni már - Nem kerül tehát semmiféle áldozatába és nekem szolgálatot tesz vele!”

„Tudja, hogy a patikám bérbe adtam, annak jövedelméből éltem.

De most hogy is mondjam, államosították.
Valami pénzre volna szükségem.”

Csontváry Kosztka Tivadar (1853-1919)

Gács, 1918. október 8.,

..... Budapest, 1919. március

Česko-Slovenská Dohoda,
uzavrená v Pittsburghu, Pa., dňa 30. mája, 1918.
Predstavitelia slovenských a českých organizácií vo
Spoj. Štátoch,
Slovenskej Liagu, Českého Národného Sdružení
a Svätu Českých Katolíkov,
porokovali za prítomnosti predsedu Česko-Sloven-
skej Národnej Rady, prof. Masaryka, o Česko-slovenskej otázke a o našich
posledných programových prejavoch a uznali sa nasledovne:

"Schvaľujeme politický program usilujúci sa o Spojenie
Čechov a Slovákov v samostatnom štáte z Českých Zemi a Slovenska,
"Slovensko bude mať svoju vlastnú administratívu, svoj
znem a svoje súdy,
"Slovenčina bude úradným jazykom v škole, v úrade a vo
verejnom živote vôbec.
"Česko-slovenský štát bude republikou, jeho konštitúcia
bude demokratická.
"Organizácia spolupráce Čechov a Slovákov vo Spoj.
Štátoch bude podľa potreby a meniacej sa situácie, pri spoločnom
dovolení, prehlbená a upravená.
"Podrobné ustanovenia o zariadení Česko-slovenského
štátu ponechávajú sa oslobodeným Čechom a Slovákom a ich
právoplatným predstaviteľom."

Albert Mumator
Antonín Dostál
Michal Čopák
Karel Čížek
Josef Štefánik
Antonín Dostál
Michal Čopák
Karel Čížek
Josef Štefánik
Antonín Dostál
Michal Čopák
Karel Čížek
Josef Štefánik

F. J. Masaryk
Karel Bayer
Josef Čížek
Michal Čopák
Karel Čížek
Josef Štefánik

Túrócszentmárton, 1918. október 30.

Deklarácia Slovenského Národa!

Zastupitelia všetkých slovenských politických strán,
shromáždění dňa 30. októbra 1918 v Turčianskom Sv. Martine a organizovani
v Národnej Rade slovenskej vetvy jednotného česko-slovenského národa, trvajú na
zásade samourčovacího práva národov prijatej celým svetom. Národná Rada vy-
hlasuje, že v mene česko-slovenského národa, byvajúcего v hraniciach Uhorska, je
jedine ona oprávnená hovoriť a konať.

Nie je na to oprávnená uhorská vláda, ktorá za celé desaťročia nepoznala výstrednej slávy, ako poľacovať svetlo,
čo je slovenské, nepoznala a nedovola náme národu ani jednej školy, nedovola, aby sa slovenski ľudia dostali do
vyššej školy a štúdií, ani ľud nepoznala učila a vyhovovala svoju stredovekú feudalnú sústavu a politiku.
Nie sa oprávnená na to, aby v mene slovenského ľudu hovorila, ani že tak zrazo zastupitelia, ktorí sa
nestarajú na záhľad ľudského voľného práva, nedokážajúho prejavu vôle národa, a puzajú sa z ľudu, ktorí vidia
náródovú zmluvu ani pošliť na výročok čias slovenských štátov ani len slovenského ľudu.

Nie sú na to oprávnené ani také ľudové shromaždenia, ktoré vynášajú uzavretia
pod tlakom cudzieho násilia.

V mene slovenského národa na Slovensku oprávnené je teda hovoriť
jedine Slovenská Národná Rada.

Národná Rada česko-slovenského národa v Uhorsku obydeného ozveďuje:

1. Slovenský národ je časťka i reťove i kultúrne-historicky jednotného česko-slovenského národa.
Ka všetkých kultúrnych dejoch, ktoré viedli ľudský národ a ktoré ho urobili národným sa celým svetom, národ čias i slovenski veter.
2. Pre tento česko-slovenský národ žiadame leny neobmedzené samourčovací právo na základe
opätnej rozhodlosti. Na základe tejto zásady priložujeme svoj súhlas s tým opavuzoreným meďa-
národným právnym poradením, ktoré dňa 18. októbra 1918 formuloval profesor WILSON a ktoré
dňa 27. októbra utváriť ľudského-uhorský minister zahraničia.
3. Žiadame okamžitú zastavenie pokuju a svo sa vzhľadom k ľudským smutkom, aby pokuj bol leny. To by možnosťou
povolením slovenské komunistické dianie viedlo a dianie viedlo.

Uzavretím, že zastavenie v opätnej slovenski národ, ktorý viedlo samourčovací právo na základe opätnej rozhodlosti, možno vyhlásiť a podľa
svetla pokuju a na opätnej smutku, aby v tomto čase pokuj, aby sa viedlo samourčovací právo a dňa 30. októbra 1918 v Turčianskom Sv. Martine.

Za zasaďnutia Slovenskej Národnej Rady
V Turčianskom Sv. Martine, 30. októbra 1918.
Karel A. Masaryk v. r.
Matiš Deda v. r.

Bratia! Rodáci!

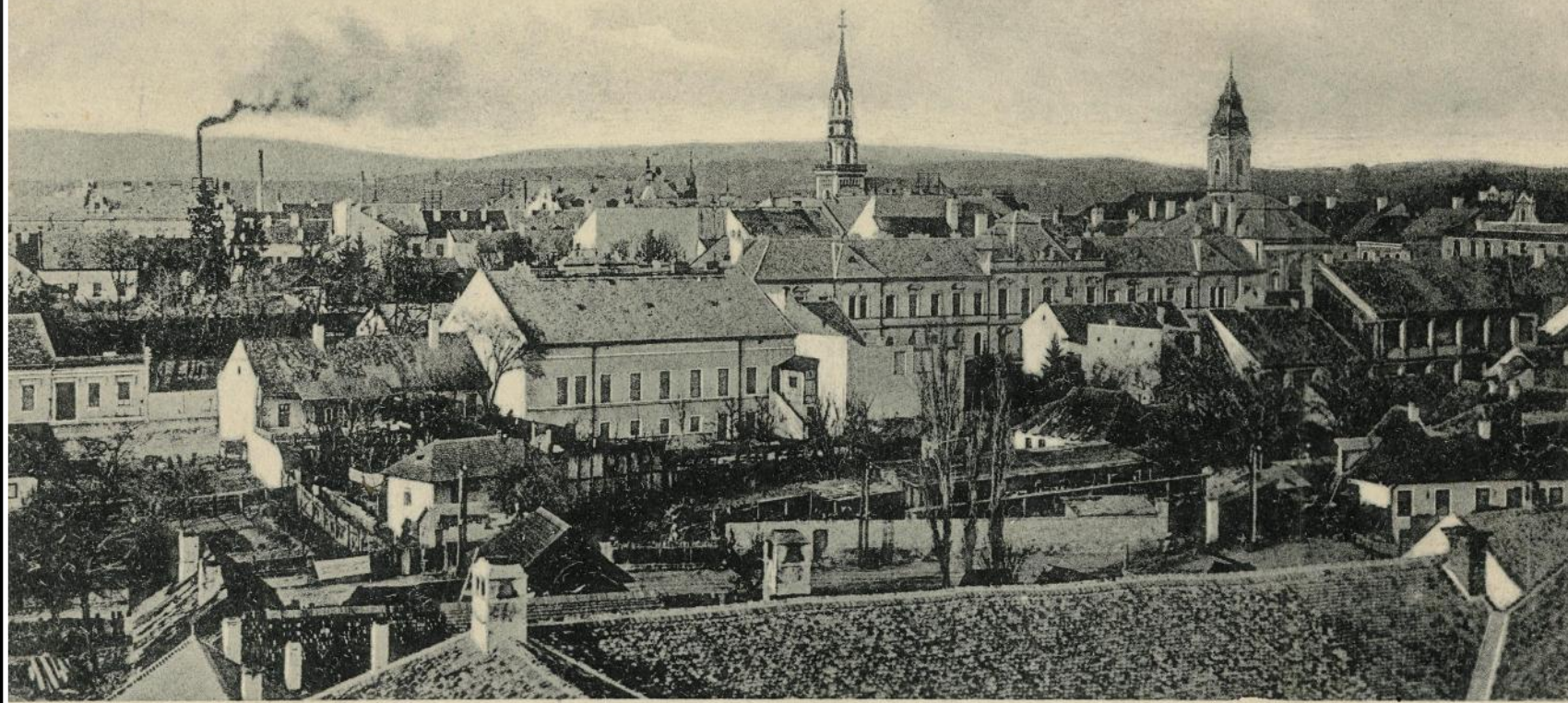
V tomto ohlase slovenský národ
vyslovil svoje žiadosti.

Toho sa držte všetci! A zachovajte sa, ako to veľké udalosti terajšie vyzaduju, dô-
stojne, aby nikaké vytrznosti ďalši pokojiny vyvin veći neprekazili. Oprávnené sťažnosti
a žiadosti oznámte našemu výboru, ktorý nakoľko len bude možno, postará sa, aby sa
im odpomohlo.

Vrchnosti idú nám po ruke a preto vyzývame Vás, aby Ste i vo všeobecnom i vo vlastnom
záujme vrchnostenskými nariadeniami zadosť urobili.

V Liptovskom Sv. Mikuláši, 1. nov. 1918.
Liptovský výbor Slovenskej Národnej Rady.

LOSONCZ.

*„Tömerdék milliárdokért mennyi nyomorúságot
vásároltunk a háborúval, holott annyi pénzzel
minő paradicsomi jólétet teremthettünk volna.”*

Losonc, 1918. október 2., Herczog Ignác, a Losonci Magyar Asztaltársaság Almanachja

1918. október 24.: Megalakult a Magyar Nemzeti Tanács

“...Akikkel a nemzetiségeknek bajuk volt, a lelkiismeretlen politikusok nekünk épp úgy teherként éltek a nyakunkon, mint nekik.

De leráztuk őket.

Most szabadok vagyunk és velünk együtt szabad nemzet szabad polgárai lesznek ezentúl minden nemzetiségi testvéreink is.

Egyforma emberek vagyunk mind, egyformák lesznek jogaink is...”

Losonc és Vidéke, 1918. október 29.

Jegyzőkönyv.

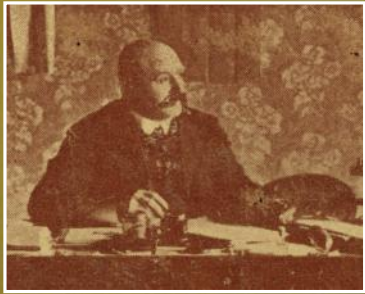
*Felvetették Losoncon, a Nemzeti Tanács Losonci
intézőbizottságának 1919. évi október
30-án délután 6 órai kezdettel a város-
háza kőtanteremben meg tartott alábbi
közgyűlésénél.*

*Az elnöki nékiutalás alapján Wagner
Sándor polgármester és követően a jegyző-
könyv vezetésére Fellei Gabó Lajos várm.
I. oszt. aljegyző-t választott.*

*Esküzték az elnöki felhívás rovattal me-
nyelt a város képviselőtestülete, a helybeli
nemzeti katonaság és a katonaságnak a költet-
dőttest, a Nemzeti Tanács Losonci intéző
bizottságának alábbi közgyűlést meg-
nyitottának jelente.*

1.)

*Először feljelték, hogy a
város képviselőtestülete
a Nemzeti Tanács Lo-
sonci intézőbizottságának
16 városi képviselőt jel-
ölt ki, a megalakulástól,
mint polgármestert követ-
kezően a városi katonaságot,
a városi nemzeti katonaságot
és Gabó Lajos várm. I.
oszt. aljegyzőt, Fellei a
katonaság és nemzeti*

Elnök: **Wagner Sándor, polgármester**

Intézőbizottságába a város képviselő testület 16 képviselőjét küldte ki.

Felkérték a munkásságot és a katonaságot, hogy ugyancsak 16-16 tagot delegáljanak.

A további határozatok alapján az államvasutakat 6, a posta- és távirodát 3, a nőket 3, a sajtót 3 tag (Halmi Leon, dr. Vályi Béla és Sörös Béla) képviselték.

Wagner Sándor vezetésével egy 13 tagú szélesebbkörű végrehajtó bizottságot is megválasztottak.

A megalakulás híret táviratban közölték a Magyar Nemzeti Tanáccsal.

Magyar Nemzeti Tanács Losonci Intéző Bizottsága, 1919. október 30.

Megalakult Szlovák Nemzeti Tanács Felsőnógrádi tagozata.

Elnök: **Bazovsky Lajos.**

November 13-án a Szlovák Nemzeti Tanács Felsőnógrádi tagozata Nógrád Csehszlovákiához való csatolása mellett foglalt állást.

A november 14-én, **Prágában**, a Csehszlovák Forradalmi Nemzetgyűlés első ülésén **Bazovsky Lajos, Nógrád képviselőjeként vett részt.**

Losonc, 1918. november 6.- 14.

A cseh katonaság szlovákiai belépéséről szóló első értesítés november 12-én érkezett meg. A táviratot a losonci forgalmi főnökség állomásfőnöke küldte el.

Eszerint egy százados meghagyta Ruttka MÁV állomásfőnökének, hogy semmilyen árut - még szenet se továbbítson Magyarország belsejébe.

A magyar külügyminisztériumtól azt az utasítást kapták, hogy **az esetleg Losoncra is megérkező cseh különítményekkel barátságos érintkezést kell fenntartani.**

Losonc, 1918. november 12.

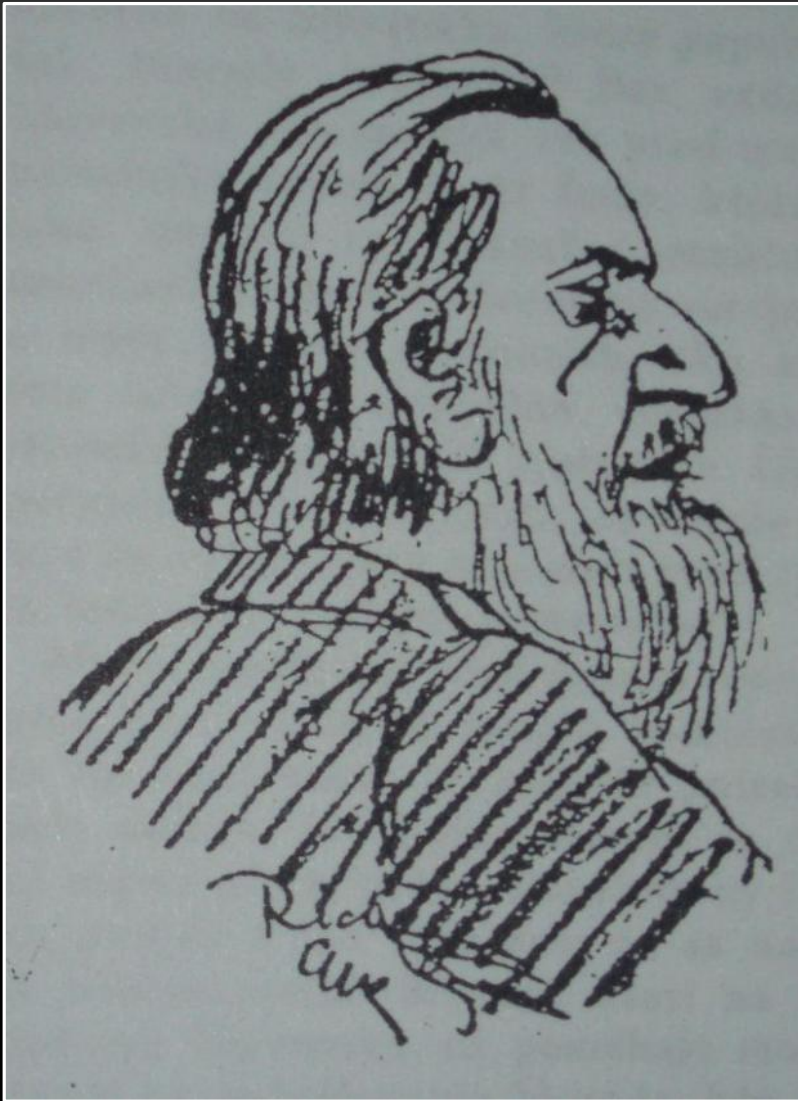

A november 28-án, Losoncon megtartott szlovák népgyűlésen Bazovsky Lajos beszéde alatt egy magyar csendőr ugrott hozzá „*Átdöföm Önt!*“ felkiáltással, de a körülötte állók elhallgattatták őt.

Este 7 órakor a helybeli katonai tanács parancsára betörték Bazovsky lakásába, szuronyos kísérettel a kaszárnyába kísérték, ahol egy óra hosszat fogva tartották. **A népgyűlés résztvevői azt skandálták, hogy ne adják el Szlovákiát Magyarországnak.**

A Magyar Nemzeti Tanács november 30-án tiltakozását fejezte ki a beolvasztási törekvések ellen, hogy **a „tót államban a színmagyar lakosságú Losonc is hozzácsatoltassék“.**

Losonc, 1918. november 28-30.

Bazovsky Lajos ...

csakúgy mint ő ... „*az elnöklete alatt működő Szlovák Nemzeti Tanács a Cseh-Szlovák megoldás mellett van*”,

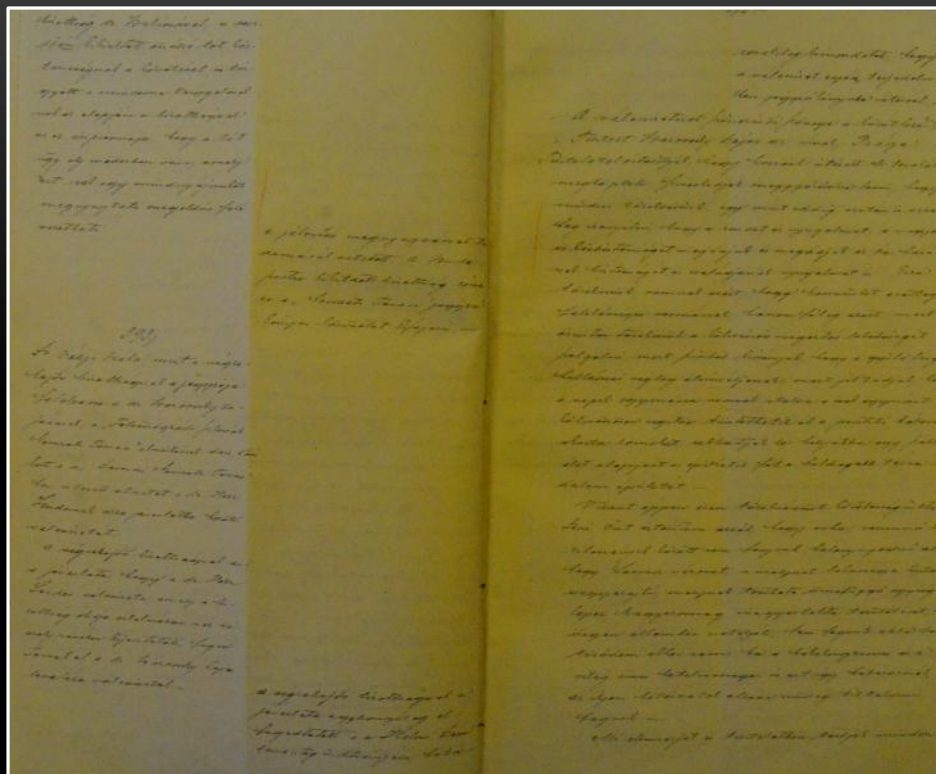
azaz Magyarországtól elszakadva a Cseh-Szlovák államhoz való csatlakozást kívánják,

ami szerinte befejezett tény, melyen változtatni már nem lehet.

„... a Cseh-Szlovák állam léte valóság, s ahhoz Losonc is tartozni fog...”.

. Felkérte a lakosokat arra, hogy a tényt fogadják hideg nyugalommal, s tartózkodjanak minden ellenakciótól.

1918. december 2-5., (Losonc és vidéke, prágai levél)

„... soha, semminő körülmények között nem fogunk belenyugodni abba, hogy Losonc városát - melynek lakossága tisztán magyarajkú, amelynek területe összefüggő egységet képez Magyarország magyarlakta területével az idegen államhoz csatolják...”.

Nem fogunk ebbe belenyugodni akkor sem, ha a békekongresszus és a világ összes hatalmasságai is azt úgy határoznák. Az ilyen határozatok ellen mindég tiltakozni fogunk.

Losonc, 1919. december 14. Magyar Nemzeti Tanács - Herz Sándor válasza Bazovsky levelére

Az utcán plakátok adják tudomására a lakosoknak, hogy az új demarkációs vonalalapján Losoncot katonaság fogja megszállni.

Mit tegyünk?

A magyar kormány határozott utasításai szerint az eseményeket megnyugvással kell fogadni, ellenállást kifejezni nem szabad ... mindaddig amíg nincs végleges döntés a megszállás csak politikai demonstráció jellegű, melyet az entente a győzelem jogán rendelt el.

Nyíltan és bátran kifejezést adhatnak azon óhajuknak, hogy a jövőben is a Magyar Népköztársasághoz akarnak tartozni.

Losonc és Vidéke, 1918. december 15, „Csak hidegvér“

Elég volt a gyűlöletből, uszításból! Elég a rémületkeltésből! Térjünk át a békés munkához!

Így nem lehet nyugodtan dolgozni, nem lehet munkanélküliséget megszüntetni.

Mit izgatnak bennünket, hogy jönnek a csehek, hogy rajvonalba kell ellenük felvonulni, géppuskákkal, ágyútűzzel fogadni.

Jönnek a csehek? Hát csak jöjjenek! Szívesen látjuk őket, testvéri szeretettel fogjuk egymást megértetni, ha személyes és barátságos érintkezésben állunk egymással.

Azok a cseh és szlovák katonák, akiket sovinszta és imperialista följobbvalóik ideküldenek ép oly proletárok, mint mi vagyunk, érdekeink a mienkével azonosak ...”

Népakarat (Vôl'a l'udu), 1918. december 22.

Losoncz. Kossuth-szobor.

Losoncz — Buza-tér

"Legyőzöttek, lefegyverezve, elhagyatva, kiszolgáltatva a győzők telhetetlenségének és fékevesztett vad szenvedélyének egy szomorú sors küszöbén réveteg szemekkel nézünk a titokzatos jövőbe ..."

... a győzelmi mámorban tombolókat ki fogja józanítani a kongó gyomor, a tél hidege, rá fognak eszmélni, hogy parlagon heverő szántóföldek körül rövid a dicsőség, meg fogják érteni, hogy munka nélkül nincs élet ..."

... csak egy szikrányi türelem, józanság és komolyság ... még ebben az esztendőben rend lesz."

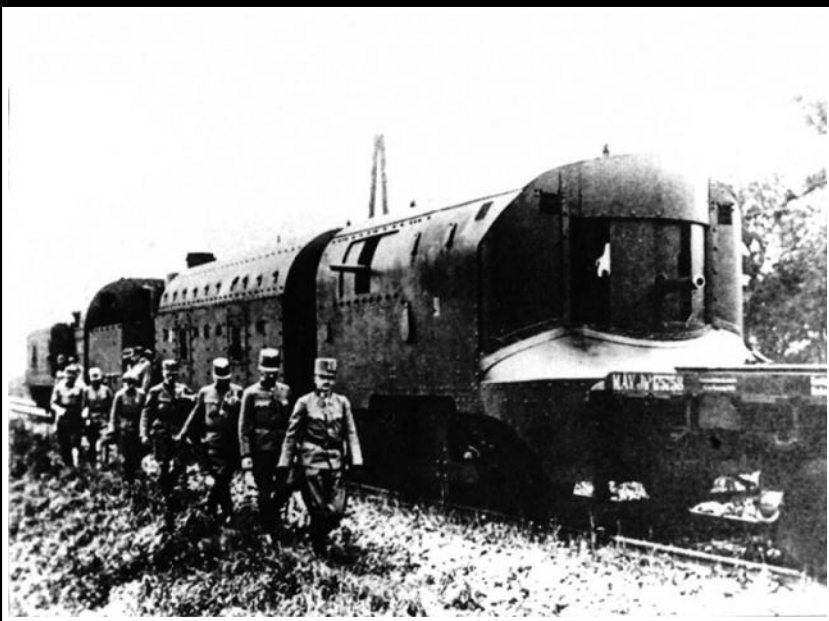
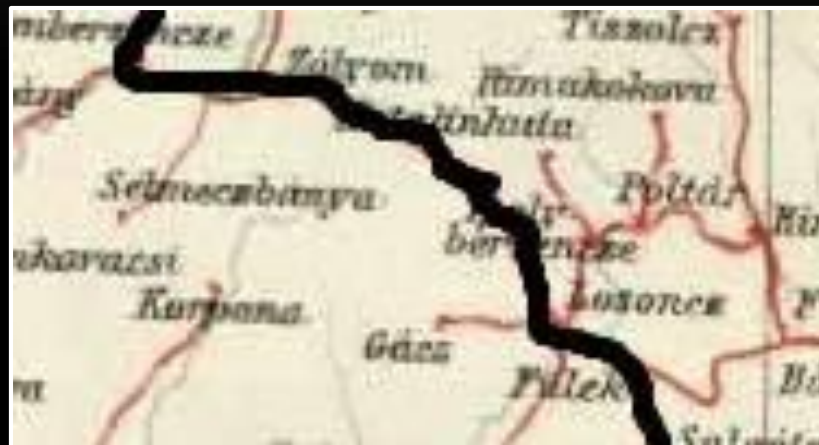
Rend és béke! Kik öt év nyomorúságát végig kínlódtuk, most ne veszítsük el a fejünket, bízzunk a természet örök törvényeiben. ..."

Losonc és Vidéke, 1919. január 1., Boldog új évet?

Ejem annyira biztos volt a sikerében, hogy még a vonat elindítása előtt táviratot küldött **Alojs Jirásek**, cseh írónak:

„Losonc évek után úja el lesz foglalva”.

Hogy ne keltsen feltűnést a **szerelevény nem volt kivilágítva.**

A rendkívüli, 363b. számú vonatszerelvény éjfél után indult Losoncra a **Zólyom – Krivány – Lónyabánya – Losonc** útvonalon.

Zólyom - Losonc, 1919. január 2.-3., Losonc elfoglalása

LOSONC

Állomás

Losonc. Gyalogsági laktanya.

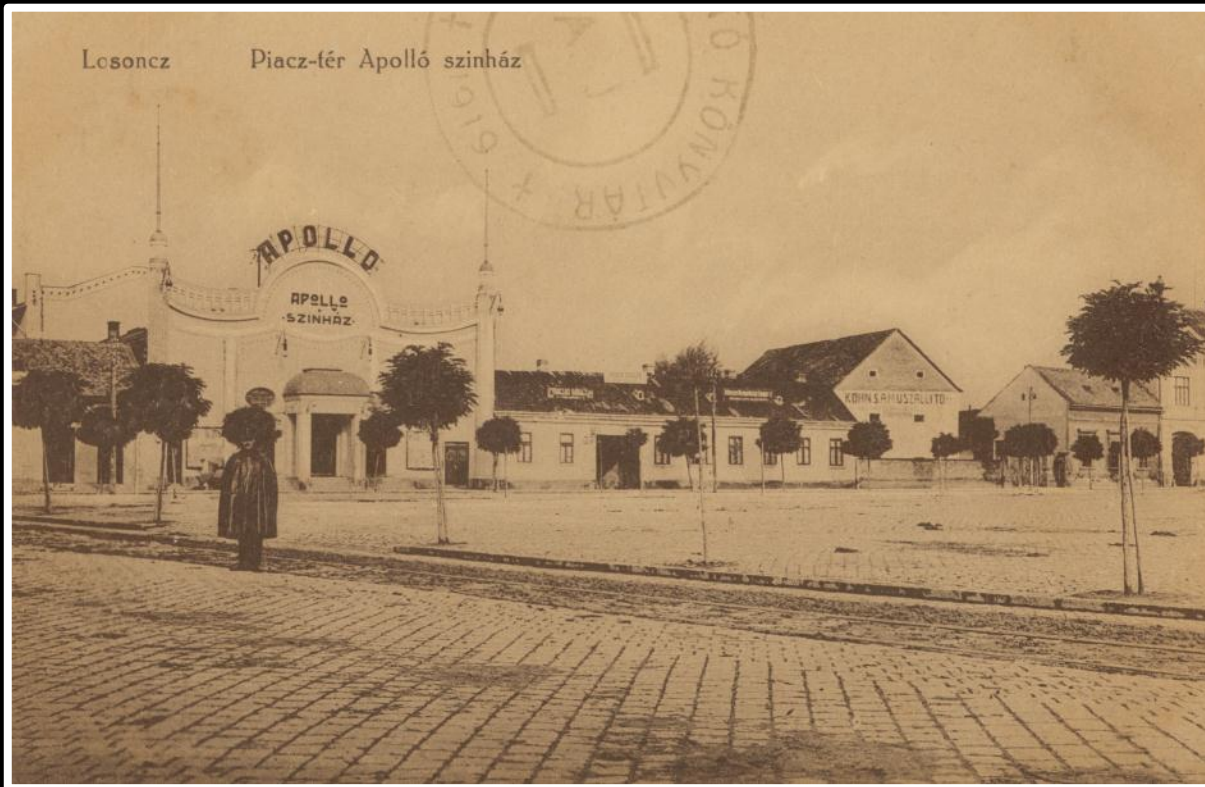
A század szakaszai csendben leszálltak a szerelvényről. Ejem megparancsolta nekik. *„Válasszatok ki a vezetőiket. Csendben dolgozzatok, a fegyvereiteket csak a legrosszabb helyzetben használjátok, de ha akkor rendesen, s ne felejtsetek jelenteni a feladatotok teljesítését”.*

1919 január 3-án, reggel hétkor valamennyi egység jelentette, hogy teljesítette a feladatát.

Hajnalra a század a város minden kulcsfontosságú helyszínét a kezében tartotta. A 25. gyalogezred kaszárnyájában 1000 katonát fegyvereztek le és ejtettek fogságba. A hadizsákmány 38 nehéz golyószóró, közel 2000 puska, 21 mezei konyha, ágyúbemérő készülékek ládái, pisztolyok és egyéb katonai eszközök voltak.

A vasúti állomáson kb. 150-180 többségében megrakott vagon, 6-7 377 és 475 típusú mozdony volt. Ejem százada, minimális haderővel, egyetlen lövés nélkül foglalta el a várost, beleértve az ötszörös túlerővel rendelkező kaszárnyát.

Losonc, 1919. január 2-3., Losonc elfoglalása

Még aznap délután megtudták a felelőtlen elemek, hogy a városba csupán kb. 280 csehszlovák katona érkezett, akik leszerelték a 1000 főből álló helyőrséget. Ezért csoportosultak és **estefelé a magyar kokárdás tüntetők csoportjai a Búzatéren kezdtek összeseregleni és hangos kiáltással „Le a pánszlávval!”**.

Nosál József pék háza felé rohantak, annak ablakait beverték és Nosált arra kényszerítették, hogy háza tetejéről eltávolítsa a cseh zászlót (a szlovákot ott hagyhatta). Szidalmazni kezdték a cseheket és a Csehszlovák államot.

A 20 főből álló katonai készütség a tüntetőket szétkergette és a rend ismét helyreállt.

Losonc, 1919. január 3., Losonc, ellenálási kísérlet (Losonci krónika)

Csütörtök reggel arra ébredtek a
losonciak, hogy

**Kossuth Lajos szobra
eltűnt**

a Kubinyi térről.

Losonc, 1919. január 8., Kossuth szobor

A zászlóalj 1919. január 11-ig ellenállás nélkül elfoglalta az Ipoly mentén meghatározott demarkációs vonalat.

Mivelhogy a vasútvonalak és utak részben az Ipoly déli partján vezettek, Luigi Giuseppe Piccione tábornok, a Cseh-szlovák hadsereg legfelső vezetője, **saját kezdeményezésre úgy döntött, hogy a kijelölt demarkációs vonalat dél felé tolja** úgy, hogy a teljes vasútvonal Cseh-Szlovákiához kerüljön.

Feltételezte, hogy a magyar kormány csak szóban fog tiltakozni.

Parancsa 1919. január 16-a éjjelén lett teljesítve, amikor elfoglalták Balassagyarmatot, Drégelypalánkot, Dejtárt, Szécsényt, Nógrádszakált, Litkét és Rappot.

1919. január 11-16. Elfoglalják az Ipoly menti demarkációs vonalat

A MAGYAR–(CSEH)SZLOVÁK HATÁR 1918–1920

A magyar kormány kijelentette, hogy nem ismeri el Piccione döntését és január 29-én 24 órás ultimátumot adott a csehszlovák katonaságnak arra, hogy visszatérjenek az északi partra.

a **magyar hadsereg a válaszra való várakozás nélkül a teljes vonalon támadásba lendült.** A cseh Chlupáč őrnagy saját felelőségére parancsot adott a szétszóródott szakaszainak, hogy vonuljanak vissza az Ipoly északi partjára. Nagyon jól tudatosította, hogy a déli parton nem tudják megtartani az állásaikat.

A harc a csehszlovák katonaság az Ipoly túlsó oldalra való visszavonulásával ért véget. A 34 csehszlovák ezred 45 katonát vesztett (közülük egy tiszt), 19 sebesültje volt és 219-en fogságba estek (7 tiszt).

1919. január 29. A magyar hadsereg támadása

En 1919. március 16-án az új önkormányzat
tagjai között és részben kinttartottak csoportja.

Vigh Károly
Felső József

Varkas Dénes
Szabó József

Kisvizi Lajos
Zinner János

Losoncon a magyarok azt várták, hogy a magyar katonaság a városba is bejön...

Ekkor terjedt el a hír, hogy Losonc magyar lakossága fegyveres felkelést készít elő.

A város vezetése rendkívüli intézkedéseket fogantatott ...

KÖSZÖNÖM A FIGYELMÜKET!